

Mayın 31-i xalqın müstəqilliyi və demokratik inkişafı yolunda böyük xidmətlər göstərmiş Nəsim bəy Yusifbəylinin anım günüdür. O, müsəlman dünyasında ilk demokratik cümhuriyyətin qurucularından biri olub.

Nəsim bəy Yusifbəyli 1881-ci il iyulun 5-də Gəncədə anadan olub. Odessa şəhərindəki İmperator Novorossiysk Universitetində hüquq təhsili alıb. Əslində, Nəsim bəy Yusifbəyli 1902-ci ildə həmin universitetin tibb fakültəsinə daxil olub, lakin 1903-cü ilin sentyabr ayından etibarən hüquq fakültəsində təhsilini davam etdirib.

Çar hökuməti tələbələrin inqilabi mübarizəsindən qorxuya düşərək 1907-ci ildə universiteti müvəqqəti olaraq bağlayıb. Bundan sonra Nəsim bəy Bağçasaray şəhərinə (Kırım) gedərək İsmayıl bəy Qaspralının nəşr etdiyi "Tərcüman" qəzetində çalışmağa başlayıb. O, İ.Qaspralının qızı Şəfiqə Soltan xanım ilə evlənib və bir müddət burada yaşayıb. Kırım tatarlarının ədəbi-mədəni həyatında fəal iştirak edib, Ə.Haqqverdiyevin teatr həvəskarları ilə birgə tamaşaya qoyduğu "Dağılan tifaq" dramında Nəcəf bəy rolunu oynayıb. 1908-ci ildə təhsilini yarıda saxlayaraq çar xəfiyələrinin təqibindən yaxa qurtarmaq üçün Türkiyəyə mühacirət edib. 1909-cu ildə isə Gəncəyə qayıdıb. Burada şəhər bələdiyyəsində çalışan və tez-tez Bakıya gələn N.Yusifbəyli "Açıq söz" qəzeti redaksiyasında Məmmədəmin Rəsulzadə ilə tanış olub. Nəsim bəy Yusifbəylinin siyasi karyerası Müsavat Partiyasına üzvlüyü ilə başlayıb. O, natiqliyi, təşkilatçılıq bacarığı sayəsində tez bir zamanda partiyadaxili liderə çevrildi.

Birinci Dünya müharibəsi başa çatdıqdan və Rusiya İmperiyası dağıldıqdan sonra yaranmış fürsətdən istifadə edərək Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda mübarizə apardı. O, müsəlman dünyasında ilk demokra-

tik və dünyəvi respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) yaranmasında mühüm rol oynadı. 1918-ci il mayın 28-də müsəlman Şərqiində mühüm hadisə baş verdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti elan edildi. AXC-nin elanı sadəcə siyasi akt deyildi, bu, hüquqi dövlətin və demokratik dəyərlərin aliliyi ilə idarə olunan dövlət yaratmaq üçün vacib bir öhdəlik idi. Bu hərəkata rəhbərlik edən liderlər qərarlarının dövlət quruluşunun bütün sahələrinə gətirəcəyi ciddi nəticələri dərk edirdilər. Onların məqsədi müsəlman dünyasında demokratiyanın çırağı kimi dayanacaq müasir, mütərəqqi bir dövlətin əsasını qoymaq idi. Nəsim bəy Yusifbəyli bu işdə tələbkar, prinsipial və qətiyyətli liderlik nümunəsi göstərdi.

AXC-nin ilk baş naziri olmuş Fətəli Xan Xoyski peşəkar diplomat idi. O, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınmasında və idarəetmə üçün zəruri olan inzibati çərçivələrin yaradılmasında mühüm rol oynamışdır. Xoyskidən sonra baş nazir olan Nəsim bəy Yusifbəyli də işi fədakarlıqla davam etdirdi. Onun rəhbərlik etdiyi dövr respublikanın təhsil və mədəniyyət müəssisələrinin inkişafı istiqamətində görülən işlərlə yadda qaldı. Ölkəni irəli apara biləcək savadlı və

"Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti xalqımızın siyasi şüur səviyyəsinin, intellektual və mədəni potensialının, yüksək istedad və qabiliyyətinin göstəricisi idi. 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan istiqaliliyyətinin elan edilməsində, Xalq Cümhuriyyətinin təşəkkül tapmasında və fəaliyyət göstərməsində cümhuriyyətə rəhbərlik etmiş şəxslərin - Əlimərdan bəy Topçubaşovun, Məmmədəmin Rəsulzadənin,

İstiqlalımızın memarları

Fətəli xan Xoyskinin, Nəsim bəy Yusifbəylinin, Səməd bəy Mehmandarovun, Əliqə Şıxlınskinin və başqalarının böyük xidmətləri olmuşdur. Bu görkəmli dövlət xadimlərinin, vətənpərvər ziyalıların, peşəkar hərbçilərin adları xalqımızın yaddaşına əbədi həkk olunmuşdur".

Heydər ƏLİYEV,
Ümummilli Lider.

Nəsim bəy Yusifbəyli

təndaşların yeni nəsli yetişdirmək məqsədilə Bakı Dövlət Universitetinin yaradılmasında da böyük rolu oldu.

Həm daxili, həm də xarici qüvvələrin ciddi təzyiqləri ilə üzləşən AXC liderləri buna baxmayaraq demokratik idarəetmə strukturunun qurulmasında, iqtisadi inkişafın təşviqində və milli mənsubiyyət hissəsinin aşılmasında mühüm nailiyyətlər əldə etdilər. 1920-ci ilin aprelində qızıl ordunun Azərbaycana yeridilməsi ilə

AXC süqut etdi. Nəsim bəy Yusifbəyli bir çox həmyerliləri ilə birlikdə təqiblərə məruz qaldı. Qısa ömür sürsə də, Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixində dərin iz qoydu.

1920-ci il mayın 31-də Nəsim bəy Yusifbəyli siyasi motivlər əsasında öldürüldü. Bu gün Nəsim bəy Yusifbəyli müstəqil Azərbaycanın qurucularından biri kimi xatırlanır. Nəsim bəy Yusifbəyli kimi şəxsiyyətlər gələcək nəsillər üçün ilham mənbəyidir.

Nurcan SÜLEYMANOVA,
"Respublika".